

BILTEN SLOVENSКИH KATOLIŠKIH IZOBRAŽENCEV (SKI)
IN SOCIALNE AKADEMIJE

LETNIK 13

ŠTEVILKA 1 ■ MAREC 2008

Društvo Slovenski katoliški izobraženci (SKI)

Pred drugo svetovno vojno so se slovenski katoliški izobraženci zbirali pod okriljem Akademskega starešinstva, ki je nato nadaljevalo delo v Argentini, kjer deluje še danes. Doma je začel zbirati izobražence Jože Strgar, dipl. ing. agr., leta 1985 ob pomoči p. Mihe Žužka. Ker tedaj ni bilo mogoče niti misliti, da bi se registrirali kot civilnopravno društvo, so v cerkvenem okviru ustanovili Medškofijski odbor za izobražence (ŠOI). V njem so delovali mnogi današnji vidni javni delavci in politiki. Začeli so izdajati list za študente in izobražence Bilten, ki je nato prerasel v revijo Tretji dan. Po zmagi demokracije so mnogi vodilni člani MOI odšli v politiko in vse je bilo treba začeti znova. Leta 1994 smo na občnem zboru sklenili, da se preimenujemo v društvo Slovenski katoliški izobraženci (SKI). Od jeseni 1994 smo tudi civilnopravno registrirani. Podružnice SKI (ali pa samostojni klubi) pa so zaživele tudi po Sloveniji. Redno prirejajo predavanja in razprave o perečih družbenih temah. Med člane sprejemamo vse, ki jih zanima globlje reševanje vprašanj našega časa na osnovi krščanskih vrednot. Letošnja članarina je 15 EUR in vključuje naročnino na interno glasilo ZRNO SKI, ki ga pošiljamo neposredno na naslove članov.

*Slovenski katoliški izobraženci smo z mednarodno pomočjo in ob sodelovanju Inštituta za filozofijo in družbeno etiko pri Teološki fakulteti v Ljubljani leta 1997 ustanovili Socialno akademijo (SAK), ki ob sodelovanju Društva za trajne človekove vrednote Perennia in Mladinskega ceha leta 2004 postala samostojen zavod Socialna akademija (SAK). SAK je s svojimi enotami: **izobraževanje, raziskovanje in kulturne dejavnosti** prostor formacije mladih in odraslih **za družbeno odgovorno delovanje v javnem in zasebnem življenju, v tržnem gospodarstvu in v sferi civilne družbe**. Zavod SAK je ustanova nacionalnega pomena, saj je preko visoko strokovnih sodelavcev vpeta v družbeno dogajanje v Sloveniji in širše. Glavne dejavnosti zavoda SAK so: **osnovni študijski program SAK, izobraževalni seminarji, kulturni in izobraževalni večeri, srečanja, diskusijske kavarne, izdajanje publikacij, programi za promocijo znanosti, promocija podjetništva, organizacija kulturnih prireditev in natečajev, mednarodne dejavnosti, posebno glede delavskih vprašanj.***

Več o Socialni akademiji, še posebej o osnovnem študijskem programu SAK si oglejte na www.socialna-akademija.si.

ZRNO, Interno glasilo SKI

Ljubljana, marec 2008, letnik XIII, številka 1

Izdaja Društvo SKI, Janeza Pavla (Zrinjskega) 9, 1000 Ljubljana

TRR: Raifeisen Krekova banka 24200-9003989427

tel. : (01) 430 5370

domača stran: www.drustvo-ski.si; e-pošta: ski@drustvo-ski.si

Urednik: dr. France Cvelbar

Oblikovanje naslovnice: Jan Kocbek

Naklada 900 izvodov

ISSN 1408-1911

Namesto uvodnika

Živimo v velikih časih!

»Živimo v velikih časih! Naš čas je velik!« S temi besedami je začel svoj zgodovinski govor v Celju leta 1939 veliki Slovenec, škof Anton Bonaventura Jeglič. Tisti čas je bil velik po vojni vihri, ki se je takrat približevala Evropi. Po preliti krvi še noben čas prej ni bil tako krut. Morda je bolehní škof v duhu videl tudi dogajanje v Sloveniji med leti 1941– 45, t.j. krvavo revolucijo in državljansko vojno. Smrt ga je rešila, da ni doživel strašne preizkušnje. Kri ja tekla, posebno v povojnem pokolu, ki mu z eno besedo pravimo Kočevski Rog, v večjih potokih, kakor si je mogel predstavljajti. Vendar je kljub temu v nadaljevanju govora napovedal vstajenje iz blata in krvi. Danes lahko temu očiščenju upravičeno rečemo čudež, več čudežev, ki se jih mi, ki smo ta čas živeli, premalo zavedamo.

Najprej čudež na pogorišču Evrope: srečali so se trije kristjani-predsedniki: nemški Adenauer, francoski Schuman in italijanski de Gasperi in sklenili, da se vojna v Evropi ne sme več ponoviti. Predvsem je treba spraviti med seboj Nemce in Francoze. V Porurju, bogatem mejnem območju, zaradi katerega je bilo toliko sovraštva, so ustanovili Skupnost za premog in jeklo, ki je danes prerasla v Evropsko unijo, v drugi evropski čudež zadnjega časa. Upajmo, da je ta Skupnost in v njenem okviru sodelovanje med evropskimi državami res zagotovilo, da bo Evropa v prihodnje živela v miru.

Čudež v svetovnem merilu je bil padeč Stalinovega imperija. Ko smo bili navadni ljudje pod vplivom medijev prepričani, da je boljševiški sistem v sebi tako trden, da bo trajal stoletja, se je pred našimi očmi nenadoma sesul in celo brez smrtnega krika, ki navadno spremlja take spremembe. To je drugi svetovni čudež našega časa.

Za nas Slovence je pomembno, da se je hkrati s Stalinovim cesarstvom sam vase pogreznil tudi manjši Titov imperij, ki pa je bil v osnovi kopija Stalinovega. Potres smo čutili tudi v Sloveniji. Oblast, ki se je umetno vzdrževala s policijskimi in udbovskimi prijemi, je padla.

Tedaj pa je nastopil največji, slovenski čudež, osamosvojitvev. Skoraj brez prelivanja krvi so se uresničile starodavne sanje Slovencev po samostojni državi. Slabo pripravljenim nam je skoraj sama od sebe padla v naročje. Kot nagrada za zvestobo naših prednikov najvišjim idealom človeštva, poštenju,

---

delavnosti, družini, krščanstvu ... Ker je šlo vse tako hitro in gladko, se nam je zdelo, kot da prihaja Indija Koromandija, ko se nam bosta cedila mleko in med. Nismo se zavedali, da je samostojna država predvsem velika naloga, prav za prav veliko nalog skupaj.

Najprej bi morali odpraviti delitve in zaceliti rane, ki so ostale od revolucije in državljanske vojne. Teh v povojnih letih ni bilo mogoče preseči, saj je veljala samo pripoved zmagovalcev, ki pa je bila daleč resnice. Delitve so bile pozabljene samo za hip ob referendumu za osamosvojitve in nekoliko zabrisane, dokler si stara oblast ni opomogla in spoznala, da ni dovolj novih sil, ki bi jo nadomestile. Tako se je Indija Koromandija sprevrgla v počasno, a krčevito izvijanje iz objema preteklosti, narodno bogastvo pa je postalo v veliki meri plen tistih, ki so še nedavno prisegli na socializem, enakost med ljudmi in družbeno lastnino.

Kljub temu pa se nam je zgodil še en čudež: Postali smo člani Evropske unije in slovenščina, jezik našega malega, zaničevanega naroda je postal eden od njenih uradnih jezikov. To je šlo skoraj neopazno mimo nas. Če pa bi se zavedali enkratnosti dogodka, ko je bila prvič prevedena v slovenščino neka uredba EU v Bruslju, bi takrat zvonili vsi zvonovi po naši domovini.

V naših glavah bi morali utrditi zavest o bistvu in dragocenosti demokracije. Tudi demokracija ni neka nagrada ali neke vrste igra, ampak velika naloga. Demokracija lahko prebiva in deluje samo med ozaveščenimi državljani; to pa nismo bili in še danes nismo. Demokracijo z njenim volilnim sistemom, ki je kljub vsem slabostim edina garancija za možnost zamenjave oblastnikov, moramo šteti kot vrednoto, kot vrednoto Zahoda, kateremu pripadamo. Kakor za vse vrednote, je bilo v zgodovini tudi zanjo prelite veliko krvi. Zanj so si prizadevali in tudi žrtvovali največji duhovi človeštva. Če na primer potegnemo črto pod drugo svetovno vojno, skupaj s hladno vojno, ugotovimo, da je šlo predvsem za obrambo demokracije. Demokracija torej ni igrača, ampak dolžnost. Za nas, navadne državljane, se javlja kot volilna pravica, predvsem pa kot dolžnost udeleževati se volitev in glasovati po svoji vesti. Če kdo, bi se morali tega zavedati kristjani. V našem času Cerkev nima političnega programa, njena naloga je oznanjevanje evangelija, delovati v politiki pa je dolžnost laikov. Tako iz ust kristjanov ne bi smeli slišati tega, čemur smo pogosto priča: "Ne grem na volitve, mene politika ne zanima." To pogosto slišimo od ljudi, ki jim trenutna oblast ni po volji. Seveda, ko gremo na volitve si težko predstavljamo, da bo naš glas kaj pomenil. In vendar včasih odloča le en glas, ali majhno število glasov, ki jih ne bi bilo, če bi veliko volivcev ostalo doma.

Pozabljam tudi, da so za pravo demokracijo potrebne vrednote. Prave demokracije ni brez vrednot. V zvezi s tem je zanimiva ugotovitev nemškega ustavnega sodnika in misleca Ernsta-Wolfganga Böckenfördeja, da namreč demokracija lahko deluje le v določenih pogojih, ki pa jih sama ne ustvarja. Ne ustvarja pogojev za svoje delovanje, ustvarja pa demokratično okolje, v katerem se take vrednote lahko razvijejo. V naših razmerah jih gojijo Cerkev in kulturne ustanove v najširšem pomenu besede. Vrednotam bi morali posvečati posebno skrb, saj se je v naši družbi kot rakasta rana razširila miselnost, da so vrednote nepotrebne in da navsezadnje ne vemo, kaj je prav in kaj narobe. Nekateri razmišljajo, da bi se o vrednotah lahko dogovorili, na primer na referendumu. Vendar se moramo zavedati, da o vrednotah ni mogoče glasovati. Evropske vrednote izvirajo iz antike, Stare Zaveze, predvsem pa iz evangelijev.

O vrednotah bi se lahko pogovarjali ure in ure. Povejmo samo, da vrednote, brez katerih človeštvo sploh ne bi moglo živeti in jih najdemo v vseh kulturah, neovrgljivo kažejo na to, da je človek prebivalec dveh svetov – materialnega in duhovnega, ali drugače povedano: človeštvo ne more živeti samo od kruha. Poleg telesne hrane potrebuje tudi duhovno. In za oboje si mora človek prizadevati v potu svojega obraza. Nič ni kar samo po sebi podarjeno. Šele z muko pridobljeno duhovno ali materialno blagostanje dobi človek poplačano.

V kašnem razmerju naj bosta pri človeku duhovno in materialno bogastvo?

Potrebe in zmožnosti posameznikov na tem področju so zelo različne. Enim so dovolj že duhovne dobrine. Pravimo jim svetniki. Velja pa splošno pravilo: čim bolj prazne so police v duhovnem prostoru, tem bližje resnični revščini je človek, tem bolj prazno je njegovo življenje. V našem času nas je materialno blagostanje vse prevzelo. Vendar to človeka ne izpolni. Za polno življenje potrebuje tudi vsaj še šotor v duhovnem svetu. Tam najde odgovor na vprašanja o svojem poslanstvu, svoj mir, svojo družino, svoje prijatelje. Tak duhovni šotor je podružnica Božjega kraljestva. Če ga sprejmemo, v njem prebiva Bog.

Dar duhovnega človekovega sveta je zadovoljstvo, umirjenost, optimizem, skratka: veselje do življenja. Kakor da se je tudi pri našem velikem projektu osamosvojitve uresničilo pravilo, ki menda velja za vse velike, pa čeprav uspešne podvige tega sveta: najprej navdušenje, nato splošno razočaranje, kaznovanje tistih, ki so za uspeh najbolj zaslužni in nagrajevanje onih, ki so projektu nasprotovali. In prav v tej zadnji fazi, ko smo v sebi dodatno razklani in prepredeni s prejo parol »Dobro jutro, revščina« in

---

»Nesproščena Slovenija«, in še mnogih drugih, se nam je zgodilo, da smo dosegli vrhunec svoje zgodovine. Postali smo voditelji Evrope, pa čeprav samo za šest mesecev. Za kratek čas smo zasedli prestol rimskih cesarjev, Karla Velikega... Zelo mogoče je, da se to ne bo zgodilo nikoli več. Je pa velika škoda, da se velikega trenutka ne zavedamo ali ga poskušamo celo skvariti. Namesto proslav prirejamo žalne sprevode in demonstracije.

Upajmo, da nas vsem slabim znamenjem navkljub po tem vrhuncu ne bo zagrnil mrak in ne bomo odslej izgubljeno tavalili v zgodovini, čeprav smo Slovenci med prvimi po številu samomorov in premajhnim številu rojstev. Morda tudi zato, ker želimo v materialnem blagostanju dohiteli to, kar smo zamudili v zadnjega pol stoletja. Zgodil se nam je nepričakovan obrat: čim večje je materialno blagostanje, tem manj imamo naraščaja. Po navadni pameti bi veljalo, da se pri večjem materialnem blagostanju rodi več otrok. Ob tem nam ni v tolažbo, da se tudi v Evropi utaplja v uživaštvu in skrbi za "napredek", ki je sam sebi namen.

Izumiranje Slovencev ne pomeni, da bo naš "raj pod Triglavom" ostal prazen. Je prelep, da bi sameval. Če ne bo Slovencev, se bodo vanj vselila druga ljudstva. Ob porastu števila rojstev v zadnjih letih, čeprav skromnem, pa smemo morda upati, da se črne slutnje ne bodo uresničile, da dote, ki smo jo prejeli od svojih prednikov, ne bomo zapravili, in da slovenska pesem praznika še dolgo ne bo zamrla.

France Cvelbar

Zahvala in zamujena čestitka

V tej številki Zrna SKI so štirje ponatisi iz Našega vestnika, glasila slovenskih dušnih pastirjev v Trstu, ki ga neutrudno in z velikim uspehom ureja raziskovalec, etnolog, pisatelj in javni delavec g. Dušan Jakomin, župnik v Škednju. G. Jakomin je pobudnik postopka za beatifikacijo msgr. dr. Jakoba Ukmarja o katerem je predaval tudi v Ljubljani. Zanimivo je, da pošilja svoje glasilo več kot 300-tim duhovnikom po Sloveniji in tudi nam. Na prošnjo za ponatis člankov v Zrnu se je odzval prijateljsko razumevajoče, za kar smo mu globoko hvaležni. Čeprav z zamudo, pa toliko bolj iskreno, mu čestitamo za 80 letnico plodnega, Bogu in tržaškim Slovencem posvečenega življenja.

Joseph Ratzinger

Zakaj so iz cerkva odstranili napis “Reši svojo dušo?”*

Odlomek iz zadnje papeževe okrožnice **SPE SALVI - Rešeni v upanju.**

13. Kristjani so v svoji zgodovini skušali to nevedočo vednost (o večnosti, op.ur.) prevesti v predstavljive like in so razvili podobe »nebes«, ki vedno ostajajo zelo oddaljene od tistega, kar moremo poznati dejansko le negativno, v nepoznavanju. Vsi ti poskusi oblikovanja upanja so mnogim ljudem skoz stoletja dajali polet, da so živeli iz vere in so za to opustili tudi svoja »hyparchonta«, gmotno substanco. *Pismo Hebrejcem* je v svojem 11. poglavju orisalo nekakšno zgodovino upajočih in njihovega popotništva, ki sega od Abela vse do sedanjosti. V novem veku se je razvnela vedno ostrejša kritika tega načina upanja: to da je čisti individualizem, ki prepušča svet njegovi bedi in se je zatekel v zasebno večno odrešenje. Henri de Lubac je v uvodu v svoje temeljno delo »*Catholicisme. Aspects sociaux du dogme*« zbral nekaj značilnih glasov te vrste, od katerih naj bo eden naveden: »Ali sem našel veselje? Ne ... Svoje veselje sem našel. In to je nekaj strašno drugega. Jezusovo

veselje more biti osebno. Pripadati more samo enemu človeku in ta je rešen. Je v miru, za zdaj in za vedno, a samo on. Ta osamljenost v veselju ga ne vznemirja. Nasprotno: saj je on vendar izvoljeni! V svoji blaženosti koraka skozi bitko z vrtnico v roki.«⁽¹⁰⁾

14. Nasproti temu je mogel Lubac iz celotne prostranosti teologije cerkvenih očetov pokazati, da so na zveličanje vedno gledali kot na občestveno resničnost. *Pismo Hebrejcem* govori o »mesu« (prim. 11,19.16; 12,22; 13,14), torej o občestvenem zveličanju. Ustrezno pa cerkveni očetje pojmujejo greh kot uničenje edinosti človeškega rodu, kot razdrobljenost in razkol. Babilon, kraj pomešanja jezikov in ločitve, se pojavlja kot izraz tega, kar greh v resnici je. In tako se javlja »odrešenje« kot ponovna vzpostavitev edinosti, v kateri se ponovno združimo v enosti, ki se uveljavlja v svetovnem občestvu verujočih. Tu nam ni treba obravnavati vseh teh besedil, v katerih se javlja občestvena narava upanja. Ostanimo pri

---

(10) Jean Giono, *Les vraies richesses*, 1936, Preface, Pariz 1992, 18-20, v: H. de Lubac, *Catholicisme. Aspects sociaux du dogme*, Pariz 1983, VII.

ZAKAJ SO IZ CERKVA ODSTRANILI NAPIS "REŠI SVOJO DUŠO"

Avguštinovem pismu Probi, v katerem to neznano znano, ki ga iščemo, zdaj le skuša nekoliko opisati. Njegovo geslo za to se je najprej preprosto glasilo »blaženo (srečno) življenje«. Zdaj navaja psalm 144/145/15: »Blagor ljudstvu, čigar Bog je Gospod.« In nadaljuje: »Da bi mogli pripadati temu ljudstvu /.../ in priti k nenehnemu življenju z Bogom, zato je cilj zapovedi 'ljubezen iz čistega srca, dobre vesti in nehlinjene vere'. (1 Tim 1,5).«⁽¹¹⁾

To resnično življenje, ki ga vedno nekako skušamo doseči, je vezano na sobivanje z »ljudstvom« in se more za vsakega posameznika uresničiti samo v tem občestvu. Predpostavlja namreč izhod iz ječe lastnega jaza, ker se samo v odprtosti tega univerzalnega subjekta odpira tudi pogled na vir veselja, na ljubezen samo – na Boga.

15. Ta na občestvo naravnani pogled blaženega življenja meri sicer onkraj sedanjega sveta. A ravno tako ima opraviti tudi z oblikovanjem sveta – v zelo različnih oblikah, glede na zgodovinski kontekst in možnosti, ki jih je ponujal ali izključeval. V Avguštinovem času, v katerem je vdor novih ljudstev ogrožal trdnost sveta, v kateri je bilo dano neko jamstvo prava in življenja v pravnem občestvu, je šlo za to, da se okrepijo zares nosilne osnove tega občestva življenja in da bi mogli preživeti v spremembi sveta. Poskušajmo tu navesti samo naključen in

v marsikaterem oziru zgleden pogled na trenutek srednjega veka. Splošni zavesti so se samostani dozdevali kot kraji bega pred svetom (*»contemptus mundi«*) in umika iz odgovornosti za svet v iskanje zasebnega zveličanja. Bernard iz Clairvauxa, ki je s svojim prenovljenim redom pripeljal v samostane trume mladih ljudi, je to videl čisto drugače. Zanj imajo menihi nalogo za vso Cerkev in s tem tudi za svet. V mnogih podobah je poudarjal odgovornost menihov za celotni organizem Cerkve, še več, za človeštvo. Nanje obrača besedo Pseudo-Rufina: »Človeški rod živi od nekaj ljudi, kajti če teh ne bi bilo, bi propadel celotni svet...⁽¹²⁾ »Kontemplativci«-»contemplantes« – morajo postati obdelovalci zemlje – »laborantes«, nam pravi Bernard. Plemstvo dela, ki ga je krščanstvo podedovalo od judovstva, je izstopalo že v Avguštinovih in Benediktovih redovnih pravilih. Bernard se tega loti na novo. Mladi plemiči, ki so množično pritekali v njegove samostane, so morali blagovoliti poprijeti za ročno delo. Bernard sicer izrecno pove, da tudi samostan ne more ponovno vzpostaviti raja, toda kot prostor krčenja praktične in duhovne vrste mora pripravljati novi raj. Divja gozdna dežela postaja rodovitna – ravno tu, kjer istočasno podirajo drevesa napuha, kjer krčijo divjo rast duš in tako pripravljajo rodovitno zemljo, na kateri more uspevati kruh za telo in dušo.⁽¹³⁾ Ali ne vidimo spet ravno spričo sedanje

---

11) Ep. 130 Ad Probam 13,24: CSEL 44,67.

12) Sententiae III, 118, v: Bernhard von Clairvaux, izd. G. B. Winkler, zv. IV, 686

13) Prim. pr. t., III, 71, 470 - 473

ZAKAJ SO IZ CERKVA ODSTRANILI NAPIS "REŠI SVOJO DUŠO"

---

zgodovine, da ne more uspevati nobeno pozitivno oblikovanje sveta tam, kjer duše podivjajo?

16. Kako pa se je mogla razviti predstava, da je Jezusovo sporočilo strogo individualistično in meri samo na posameznika? Kako je prišlo do tega, da so mogli »rešitev duše« dojemati kot beg pred odgovornostjo za celoto in program krščanstva kot zveličavno sebičnost, ki odklanja služenje za druge? Da bi našli odgovor na to, se moramo ozreti na osnove novega veka. Te se javljajo posebno razločno pri Francisu Baconu. Očitno je približevanje novega časa – z odkritjem Amerike in z novimi tehničnimi dosežki, ki so ta razvoj omogočili. Na čem pa sloni ta obrat časov? To je nova razporeditev eksperimenta in metode, ki usposablja človeka, da more priti do zakonite razlage narave in tako končno doseči »zmago umetnosti nad naravo« (*»victoria cursus artis super naturam«*).⁽¹⁴⁾ Novost – tako jo vidi Bacon – je nova podreditev znanosti praksi. To zdaj tudi teološko obrnejo: nova podreditev znanosti praksi pomeni, da je ponovno vzpostavljeno gospostvo nad stvarstvom, ki ga je Bog dal človeku in je bilo izgubljeno s padcem v greh.⁽¹⁵⁾

17. Če te stavke natančno beremo in premislimo, potem razpoznamo v njih grozljiv korak: ponovno vzpostavitev tega, kar je bil človek izgubil pri izgonu iz raja, so dotlej pričakovali od

vere v jezusa Kristusa in to so imeli za »odrešenje«. Zdaj tega »odrešenja«, ponovne vzpostavitve izgubljenega raja«, ne pričakujejo več od vere, marveč od novo najdene povezave med znanostjo in prakso. Vere pri tem sploh ne tajijo, marveč jo predstavljajo na novo raven – na raven zgolj zasebnega in onstranskega – in jo imajo hkrati nekako nepomembno za svet. To programatsko gledanje je določilo pot novega veka in tudi še vedno določa versko krizo sedanjosti, ki je povsem praktično predvsem kriza krščanskega upanja. Tako dobi tudi upanje pri Baconu novo podlombo. Zdaj se glasi: vera v napredek. Kajti za Bacona je jasno, da so zdaj uveljavljena odkritja in iznajdbe šele začetek. Iz sodelovanja znanosti in prakse bodo sledila povsem nova odkritja in bo nastal povsem nov svet, človekovo kraljestvo.⁽¹⁶⁾ Tako je Bacon predložil tudi videnje pričakovanih izumov – vse do letala in podmornice. V nadaljnjem potekanju razvoja misli o napredku ostaja veselje ob vidnih napredkih človeške zmožnosti nenehna potrditev vere v napredek kot takšne.

18. Hkrati vedno močnejše stopata v središče dve kategoriji ideje o napredku: razum in svoboda. Napredek je predvsem napredovanje v naraščajočem gospostvu razuma, in ta **razum imajo samoumevno za moč dobrega in za dobro** (podčrtal ur.) Napredek premaguje vse odvisnosti – je napredek, ki vodi

---

14) *novum Organum*, I, 117

15) *Prim. pr. t.*, I, 129.

16) *Prim. New Atlantis*.

ZAKAJ SO IZ CERKVA ODSTRANILI NAPIS "REŠI SVOJO DUŠO"

---

k popolni svobodi. Tudi na svobodo gledajo čisto kot na obljubo, v kateri se človek uresniči do svoje celovitosti. V obeh pojmih – svobodi in razumu – je navzoč politični vidik. Kajti kraljestvo razuma pričakujejo ravno kot novo ustavo povsem svobodnega človeštva. Toda politični pogoji takšnega kraljestva razuma in svobode se dozdevajo sprva

premalo opredeljeni. Zdi se, da razum in svoboda na osnovi svoje lastne dobrosti sama od sebe jamčita za novo popolno človeško občestvo. V obeh vodilnih pojmih »razum« in »svoboda« je seveda na tistem vedno mišljeno tudi nasprotje do vezi vere in Cerkve kakor tudi do vezi takratnih državnih ureditev. Oba pojma tako vsebujeta revolucionarni potencial strahovite eksplozivnosti.

Odlomek je ponatisnjen iz priloge tednika Družina 3 – 2008 predvsem z namenom, da bi vsi, ki jih je objava obšla, prebrali celotno Okrožnico, ki ni nič manjša mojstrovina, kot je bila za nas v mladih letih knjiga Karla Ratzingerja Uvod v krščanstvo. Naslov in poudarek F.C:

Opravičilo

V prejšnji številki Zrna smo glavno prevajalko članka Kaj je modernim ateistom prikrito, Damjano Simončič, po pomoti zapisali kot Damjano Pintarič. Za napako se obema iskreno opravičujemo.

Dolžni pa smo še eno opravičilo. Pri tiskanju poštnih naslovov so se nekateri podatki zamešali in tako zadnje številke Zrna niste vsi prejeli. Za napako se opravičujemo. Kdor pošiljke ni prejel, naj pokliče 031-697-333.

Alojz Rebula

Kje smo bili? Kje smo? Kam gremo?

Do revolucije smo bili Slovenci v krščanstvu. Uradno, politično in statistično smo bili v krščanstvu. Pol stoletja je politično sceno neogroženo obvladovala katoliška stranka. Na anagrafu so bili redki primeri ljudi, ki se niso izjavljali za rimske katoličane. Izstopi iz katoliške Cerkve so bili bolj izjemni kot redki. Posebno podeželje je bilo pod dominacijo katolištva, politično in kulturno. Podeželske odrede v glavnem zasedala katoliška dramatika. V šolstvu je imel svoje častno mesto verouk, tako v osnovni kakor v srednji šoli, čeprav je bilo osnovnošolsko učiteljstvo pod močnim vplivom liberalizma. Na univerzi se je lahko teološka fakulteta sklicevala na svojo pionirsko vlogo pri ustanovitvi slovenske univerze.

Mladino so najmočnejše nagovarjale katoliške organizacije, od levičarske Zarje preko duhovno usmerjenih mladcev v Katoliški akciji do salazarsko usmerjenih stražarjev.

Eden od dveh vodilnih ljubljanskih dnevnikov je bil katoliški. Kultura je imela dve močni oporišči v literarnem *Domu in svetu* in v znanstvenem *Času*, tik pred vojno tudi v personalistično

angažiranem *Dejanju*. Katoliška kultura se je lahko naslanjala na več založb, od tradicionalne Mohorjeve do Nove založbe. Na šolskem področju so se lahko katoličani ponašali z odlično humanistično gimnazijo v Šentvidu pri Ljubljani. Katoliške intelektualce je povezovalo ugledno Katoliško starešinstvo.

Versko življenje je bilo zelo živahno in oznamenovano z različnimi pobožnostmi. Manifestativna katoliška vitalnost se je posebej izrazila v zadnjem desetletju pred vojno, ko je prišlo v Ljubljani do dveh mednarodnih katoliških kongresov: do kongresa Kristusa Kralja in še posebej do Evharističnega kongresa. Omeniti moramo tudi široko razvejano katoliško športno organizacijo Fantovskih odsekov in Orlov. In katoliško prisotnost med izseljenci z Rafaelovo družbo.

Skratka: lahko rečemo, da je vso polovico stoletja vse do revolucije katolištvo v Sloveniji nudilo podobo množičnosti in kompaktnosti, to pa še posebej na podeželju. Na politični ravni je skozi desetletja z lahkoto ohranjalo večinski konsenz prebivalstva na

volitvah.

Ali je tej zunanji podobi odgovarjalo tudi dejansko stanje krščanskega fenomena na Slovenskem, tako da je bilo mogoče mirno zreti v prihodnost glede možnosti nastopa idejnih ali organizacijskih kriz?

Zanesljiv detektor stanja v neki družbi je kultura. Z vidika kulture bi bila podoba stanja krščanstva na Slovenskem manj pozitivna. Opozicijo proti sebi je doživel od slovenske strani že Slomšek. Prvo evropsko kulturno jedro, ki se je izrazilo v dvojici Prešeren-Čop, je učinkovalo razsvetljsko-liberalno. Do konca stoletja je prišlo do odpadov med duhovščino (Lenart, Aškerc) in do zaostritve v polemiki z nasprotniki. Med modernisti je Cankarjevo krščanstvo bilo bolj čustveno kot refleksno, po dvajsetih letih pa je začel pronicati med inteligenco marksizem. V tridesetih letih je prišlo do zanimive konfrontacije: katoliškemu organizacijskemu potencialu se je čedalje bolj zoperstavljal miselni potencial marksistične levice. Sicer pa je omenjeno strnjenost načela odcepitev krščanskih socialistov, ki so potem med revolucijo postali sateliti Partije in se končno odpovedali svoji identiteti. Katoliške enotnosti ni bilo več niti v kulturi, če upoštevamo izstop mnogih sodelavcev iz uvrščenega *Doma in sveta* ob Kocbekovi krizi.

Kljub vsemu temu pa je zunanjemu opazovalcu dajal slovenski katolicizem vtis neke množične in v glavnem kompaktne skupnosti.

Kako se je potem moglo zgoditi, da je

isto Ljubljano, ki so jo v desetletju pred vojno zasule množice Kongresa Kristusa Kralja in Evharističnega kongresa, samo čez kakšno leto obvladala Komunistična partija s svojim trojanskim konjem, Osvobodilno fronto, s svojo propagando in še posebej s svojim terorjem?

Čez štiri leta je bilo ono ponosno katolištvo, ki se je bilo pred vojno predstavilo svetu z dvema mednarodno odmevnima kongresoma, v prahu in pepelu: škof na begu, katoliško politično predstavništvo v eksilu, domača Cerkev v primežu aretacij, denacionalizacij in policijskega terorja, vse katoliške strukture ukinjene, od tiska do šolstva, zavedni katoličani degradirani v drugorazredne državljane.

Bi se bilo zgodilo s slovenskim katolištvom po vojni drugače, ko ne bi bilo reklo svojega ne Osvobodilni fronti in bi sodelovalo s Partijo, namesto da se je v svojem protikomunističnem boju naslonilo na okupatorja? Po mojem je možen en sam jasen odgovor: ne. Tudi ko bi bili vsi slovenski katoličani šli z Osvobodilno fronto, njihova povojna usoda bistveno ne bi bila drugačna in to iz razloga imanentne izključujočnosti leninistične stranke, ki ne prenese niti potencialnega konkurenta, da ne govorimo o njenem destruktivnem odnosu do religije. Sicer pa so tu dokazi: primeri iz drugih katoliških skupnosti, na primer češke in še posebej poljske, ki jim Partija očitka kolaboracije ni mogla naprtiti, a je vendar z njimi ravnala skrajno sovražno, z istim ciljem popolnega uničenja kot na Slovenskem.

Na Slovenskem je poseben dokaz v ravnanju Partije do njenih bivših zaveznikov, krščanskih socialistov, ki jih je Kidrič v pismu CK KPJ označil kot »zlato jamo« Partije. Pa so prav ti bivši »zlati« zavezniki v povojnem režimu postali privilegirano lovišče tajne policije, njenega vohunjenja in provokacij. Njihov voditelj Kocbek pa je postal glavni sovražnik režima, ki ga je bilo treba policijsko nadzorovati prav do zadnjega diha v zavetišču na Bokalcah.

Raziskava zase bi bila potrebna o tem, kako se je obnašalo slovensko katoliško telo pod komunizmom, od hierarhije do množice vernikov. Cerкви je bila dana milost, da je dobila ne samo svetniškega, ampak tudi značajsko nezlomljivega škofa. Njegovim naslednikom, ki so nastopili v manj ostrih razmerah in ob obnovljenih diplomatskih stikih s Svetim sedežem, je bilo lažje. Katoliška množica pa se posebno na podeželju ni bistveno skrčila, nasprotno, tam v šestdesetih letih je bilo čutiti v zraku znamenja nove krščanske renesanse. Teološka fakulteta, čeprav že l. 1952 izločena z univerze, je doživljala pretresljiv naval. Če je del duhovščine zaznamoval trenutek oportunitizma s Ciril-Methodijskim društvom, je druga skupina duhovnikov, teoloških profesorjev, izrazila katoliški odpor z znanim nastopom, kvalificiranim kot »banda štirih«. Zaradi njegovega preroškega zagona je treba tukaj posebno omeniti lik mladega duhovnika Frančka Križnika, človeka krekovskega

formata.

Da je slovenska Cerkev odigrala med komunističnim režimom eminentno opozicijsko vlogo, dokazuje debela knjiga zgodovinarke Griesser-Pečar z vsemi navedenimi procesi proti duhovščini. V tem pogledu se noben drug stan ne more primerjati z njo, še najmanj pravniški. Vendar je bilo bistvo katoliške opozicije, na katero laična osamosvojitvena stran pozablja, že v samem obstoju Cerkve, v njeni institucionalni neodvisnosti in v množični podpori njenih vernikov. Vsaka nedeljska maša je objektivno bila demonstracija proti uradnemu ateizmu režima.

Kje smo?

Defenzivna drža evropskega katolištva se odraža tudi v nekoč tako katoliško samozavestni Sloveniji. Dovolj je pogledati, kakšno je katoliško zastopstvo v parlamentu slovenske republike: dve strančici, ki skupaj ne dosežeta kaj več kot 10 % glasov volilnega telesa. Zakaj ta dvojnost, ko bi tudi sama enotnost v parlamentu komaj kaj zalegla? Ob osamosvojitvi kakšnega bistvenega idejnega razhajanja med slovenskimi katoličani ni bilo. Vsi so si bili enotni v presoji, da je bila za njimi ateistična policijska diktatura, po kateri je bilo treba vzpostaviti evropsko demokracijo. Da je kljub tej enotni presoji prišlo od samega začetka do razcepa v katoliškem volilnem telesu, je torej mogla biti kriva ne ideja takšne ali drugačne katoliške politike, ampak bolj ambicija ljudi, ki

jim je bila lastna veljava pomembnejša kot katoliška stvar. Dejstvo je, da tudi v demokratičnem sistemu kristjani na vladni ravni ne morejo igrati drugačne vloge kakor satelitsko, posebno če ta pride posebej prav vsakokratni vladni večini (današnji na primer v zadevi projekta goriškega megazabavišča ...).

Ko bi katoliška Cerkev imela tostranske cilje, kakor ji očitajo njeni nasprotniki, bi ob tej minorni parlamentarni vlogi katoličanov bil pogled na slovensko katolištvo deprimenten. Toda kristjani si morajo osvežiti zavest o temeljno nadnaravni vlogi Cerkve, da namreč Cerkev prvenstveno ni za ta svet. Kdor zanemari ta eshatološki vidik, vlačí Kristusovo skrivnostno telo na raven, ki ni njegova. Ni nujno, da se to mora zgoditi levičarsko usmerjenemu kristjanu, kakor se je zgodilo Edvardu Kocbeku. Lahko se zgodi tudi desničarsko usmerjenemu, ko na primer hoče identificirati slovensko katolištvo, če že ne Cerkev, z neko katoliško usmerjeno politično opcijo.

Je nadnaravni pogled alienacija od sveta? Katoličan bi se moral odločiti zanj, tudi če bi to bil. Pa izkušnje kažejo, da ni, saj prav nadnaravni pogled, ki je pogled vere, izžareva svojo silo v življenjsko konkretnost.

Kar se tiče hierarhije, je osamosvojitvena doba imela dva po temperamentu antipodna, čeprav po vnemi za Kristusovo stvar enakovredna pastirja: enega, nosilca predvsem ideje sprave ob tragičnem razkolu, ki tudi po revoluciji še razdvaja naš narod; drugega,

kulturnika evropskega formata, nosilca katoliške jasnosti in samozavesti.

Zunanje katoliško dogajanje je doživela dva viška, dva obiska velikega Janeza Pavla II., enega, povezanega z beatifikacijo Antona Martina Slomška. Doživelo je tudi zunanje manifestacije, kot na primer uprizoritev pasijona v Škofji Loki in drugje. Doživelo je sinodo s klicem po življenju v času žalostnega demografskega upada. Doživelo je novo karizmatično romarsko središče, dolenski Kurešček. Slovesno je proslavilo nekaj jubilejev, kakor na primer 300-letnico ljubljanske stolnice. V samostanu v Stični je bil ustanovljen muzej slovenskega krščanstva. Z ustanovitvijo novih škofij je dobila slovenska Cerkev novo pluralno predstavitev z možnostjo, da slovenski verski genij pride še bolj do izraza. Cerkev je bila aktivna na ravni kulturnoverske in karitativne dejavnosti, glede te celo tekmovala z državnim Rdečim križem in s tem izzvala ljubosumje še močne antikrščanske levice.

Po nesrečnem poskusu s *Slovincem* takoj po osamosvojitvi katoličanom svojega dnevnika ni uspelo postaviti. Obe katoliški založbi, Mohorjeva in Družina, pa se lahko pohvalita s spodbudno aktivnostjo. Tudi s podvigi, ki imajo vsenarodni odmev, kakor je bil izid celotnega Platona pri Mohorjevi. Pogled na revijalno geografijo človeka ne poteši: laični *Novi reviji* bi morala odgovarjati enakovredna katoliška revija, namesto nje pa imamo v matičnem prostoru več periodičnih publikacij

z omejenim vsebinskim zajemom, z nekakšno alergijo do ožje slovenske problematike, tu pa tam z domotožjem po folklori. Toda če že govorimo o katoliški univerzi, bi si morali biti glede kulturnih meril na jasnem.

Komaj kje je najti izraze katoliške intelektualne volje, posebno ker je videti katoliška inteligenca, ki le ima imenitne predstavnike posebej v humanistiki, dezorganizirana. Društva slovenskih katoliških izobražencev, ki sicer objavlja skromno, a tehtno letno glasilo *Zrno*, v javnosti ni čutiti.

Človek ima občutek, da današnji slovenski katoličan ob spominu na hiperorganiziranost predvojnega katolištva pri nas (hiperorganiziranost, ki ji niso manjkala ljubosumja in spori) čuti alergijo do zamisli kakšnih novih discipliniranih skupinskih združb. Ko da je organizacijski eros, ki je razvnel mlade katoličane pred vojno, ugasnil. Ali pa je to utrujenost po katakombah?

Kje torej smo? V reorganizirani slovenski Cerkvi, a ob rahlem upadanju cerkvenega obiska in duhovniških poklicev, ob rastoči rezervi do Cerkve zaradi denacionalizacijskih obdarovanj, ob naraščanju drog in alkoholizma med mladino, ob poganski držvi v kulturi.

Kam gremo?

Geografsko in zdaj tudi politično vključeni v Evropo bomo šli, kamor bo šla nova Evropa, ki noče v svojem statutu Kristusa. Kaj drugega bi si bilo težko misliti. Da bi Slovenija ostala v tej novi

in poganizirani Evropi srečna enklava, si je komaj mogoče predstavljati.

Je torej tukaj pesimizem obvezen? Ni. Je pa realen, če si Bog ne privoščiči kakšnih izrednih posegov zunaj naše predvidljivosti. Če zgodovina gre naprej, kakor gre, ne more peljati drugam kakor v še večje potrošništvo, v še večjo oddaljenost od Cerkve, v čedalje večje ignoriranje Kristusa. V čedalje globlje poganstvo.

Če ne bo čudežev – ti pa so pri Previdnosti, ki je zadnjih sto let presenetila svet z Lurdom, Fatimo, Medžugorjem, s patrom Pijem, materjo Terezijo, Janezom Pavlom II., z razsulom marksističnega imperija, zmeraj možni – bomo šli v poganstvo. Pravzaprav bomo vztrajali v poganstvu, saj smo v njem že – v intelektualni sferi od razsvetljenstva, na ravni mase pa že nekaj desetletij.

Med vrednotami, ki usihajo, je tudi narodna zavest. Ob dramatičnem demografskem upadu in liberalno-levičarski ravnodušnosti do narodne usode naj bi bil slovenski katoličan v tem zvest tradiciji katoliških rodov, prvi nosilec narodne zvestobe, in sicer ne v domačijski odtujenosti, ampak v sproščeni svetovljanski odprtosti.

Se bo s temi opcijami katoličan znašel sam? Morda, a z nečim božjim ob sebi: s svojo vero v Kristusa.

Navsezadnje to ne bi bilo nič nezaslišanega. Dovolj je, da se spomni, kako so morali apelirati na svojo vero njegovi bratje v preteklosti, postavljeni pred prav tako dramatične perspektive:

KJE SMO BILI? KJE SMO? KAM GREMO?

---

kako je denimo notranje reagiral kristjan ob vpadanju barbarov, ob prelomu Rima z Bizancem, ob Lutrovem razkolu Evrope, ob razsulu papeške države, ob soočenju z nacizmom in leninizmom ...

To se pravi: krščansko bivanje – dramatično bivanje, kakor je sicer zmeraj bilo. Nič uležanega, rutinskega, manjvrednotradicijskega, ampak sprotno

spopadanje z misterijem zla v sebi in družbi. Najprej v sebi in šele potem v družbi. Torej v nobeni preroškosti, ampak v ponižnosti delovnega dne, v zvestobi dvema stebroma: Resnici in Ljubezni. In ob gotovosti, da je Kristus res vstal, da je živ med nami. Tudi na Slovenskem.

Ponatis iz Tretjega dne 9/10 (nov.-dec.)2007, ki v 11 prispevkih (Helena Jaklitsch, Božidar Fink, Janez Juhant, Anton Nadrah, Alojz Rebula, Tomaž Simčič, Ivo Kerže, Aleš Maver, Kajetan Gantar, Jure Vombergar, Marko Kremžar) obravnava razmišljanje prof. Justina Stanovnika o potrebnosti katoliškega shoda, objavljeno tudi v Zrnu SKI dec. 2007.

Branko Cestnik, Frankolovo

Pastoralno malodušje pri duhovnikih

Tu in tam zasledimo kvalificirana opažanja in tudi mnenja nekaterih slovenskih škofov o tem, da se med duhovniki širi pastoralno malodušje. Vse več duhovnikov naj bi bilo utrujenih, preobremenjenih in ne pretirano motiviranih za pastoralno delo. Zlasti ne za delo z otroki in mladino. Seveda, tovrstnih raziskav med duhovniki ni. Na sploh se o stanju slovenskega klera v strokovnih in poljudnih člankih kritično ne piše. Prav tako duhovniških težav ne obravnavajo katoliški mediji. Niti plenarni zbor se pri duhovnikih ni ustavljal, ni kritično pregledal njihovega položaja, čeprav so duhovniki v celotni pastoralni shemi to, kar je lokomotiva pri vlaku.

Naj priznamo ali ne, lik duhovnika je še vedno tabu. To je po eni strani dobro. Saj duhovnik za svoje delo potrebuje določeno diskretnost (podobno kot poslanec imuniteto). Po drugi strani pa ravno to spodbuja ljudske jezike k »veselemu« širjenju govoric o duhovnikih, necerkvene medije pa k poudarjanju duhovniških napak.

Kakorkoli že, ta članek bo morda nekoliko v zraku, ker se ne naslanja na empirične podatke, problem

pastoralnega malodušja pa bo vseeno poskušal nekoliko prizemljiti. Če mu bo manjkalo akademske strokovnosti, pa upajmo, da bo dovolj dober, da bo spodbudil razmišljanje in razpravo.

Pastoralno malodušje kot patologija?

Pastoralno malodušje pri duhovnikih zaznavamo na različnih ravneh. Na primer:

- v pomanjkanju poleta in moči za nove pastoralne prijeme, ki izhajajo iz potreb nove evangelizacije;
- v izmikanju delu z otroki in mladino ter v površnih in skrčenih urah verouka;
- v nezaupanju v prihodnost (»vedno slabše bo«) in v občutku nemoči (»nič ne moremo«);
- v zapiranju v svoj »farni vrtiček« in v nezanimanju za širše cerkveno dogajanje;
- v sistematični neudeležbi na duhovno izobraževalnih dogodkih na škofijski in slovenski ravni;
- v nezaupanju laikom in v trmastem soliranju;
- v stalnem občutku ogroženosti s strani današnje sekularizirane družbe ...

Bolj dramatični kazalci in spremljevalci malodušja so razne oblike odvisnosti in samo kršenje celibata.

Pastoralno malodušje ni patologija, ki bi jo lahko primerjali z depresijo. Tudi ne bomo rekli, da je znamenje verskega in duhovnega propada duhovščine. Je malodušje, katerega izvor je v pastoralnih razmerah in katerega posledice se kažejo v poslabšanju pastoralnih razmer. Zato za odpravo le tega ne potrebujemo psihoterapije. Če kakšen duhovnik boleha za depresijo ali preživlja krizo vere, se to pozna na pastoralni, vendar tega ne bomo mešali s pastoralnim malodušjem. Na tem mestu se ne bomo ukvarjali s terapevtsko ravnanjem, temveč s spoznavno, čustveno in socialno. S sodobnim izrazom bi rekli, da ostanemo na ravni supervizije. Pastoralno malodušje je neke vrste čustvena in motivacijska prizadetost, ki pa še ni bolezen.

Pastoralno malodušje in družbene spremembe

Eden izmed razlogov za pastoralno malodušje so spremenjene družbene in verske razmere po letu 1991. Zakaj po tem letu? Ker se zdi, da so se duhovniki v totalitarni ateistični družbi pred letom 1991 spoznavno, čustveno in socialno znašli bolje, kot se znajdejo zdaj v razmerah demokratične, pluralne in moralno relativistične družbe. Čeprav so takrat številni izmed njih prestajali hudo trpljenje, so vendarle bolj vedeli,

čemu trpijo, čemu se žrtvovati. Duhovno odporništvu in politično opozicijska drža sta jih krepila in vedno znova motivirala. V posebno zadoščenje so jim bile številne nove maše v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja. Te nove maše in mladina, ki se je povsod po Sloveniji zbirala okrog mladih duhovnikov, so potrjevale pravilo »kri mučencev je seme novih kristjanov«. Plačilo za duhovniško trpljenje in zvestobo je bilo razvidno, čustveno zadoščenje nemajhno.

Leto 1991 je bilo kakor za narod tudi za Cerkev prelomno. Cerkev je v zvezi z versko svobodo in demokracijo gojila velike upe. Morda zdaj, po šestnajstih letih, že imamo tisto potrebno distanco, da lahko rečemo, da so ti upi bili preveliki in naivni. Kdor je tiho ali glasno mislil, da bo Cerkev dobila vlogo, ki jo je na Slovenskem imela pred komunistično revolucijo, se je hudo motil. Katolištvo kot prevladujoča družbena sila je izginilo. Komunizem se je izkazal samo za eno izmed oblik splošne sekularizacije in ne njen glavni in prvi povzročitelj. Sekularizacija bi zajela Slovenijo, četudi bi nas tragedija komunizma zaobšla. V devetdesetih letih prejšnjega stoletja se je med duhovščino čutilo močno nelagodje ob spoznanju, da demokracija ne pomeni polnih cerkva. Mnogi so zato zapadali v čustveni antikomunizem in razglabljali o nadaljevanju »rdeče« diktature pod krinko demokracije. Vendar problem ni bil v rdečih. Problem je bil v človeku, ki se je sočasno emancipiral tako od

komunizma kot od Boga in svojo srečo šel iskat med obložene police veletrgovin.

Problem pastoralnega malodušja je v tem pogledu izrazito spoznavni in vedenjski. Duhovniki so potrjeni, ker ne razumejo mehanizmov sodobne sekularizacije oziroma niso bili nanjo pripravljeni. Naj se sliši še tako kruto, komunizem je bil s spoznavnega vidika zelo »komod«. Kot duhovnik si vedel, kdo si, in z lahkoto si se osmisli. Te spoznavne »komoditete« zdaj ni. Moralne in duhovne poteze sodobne družbe so včasih (dobesedno) hudičevsko zapletene in dušni sovražnik ni razviden.

Pastoralno malodušje in verski upad

Nihče ne more trditi, da slovenski duhovnik ne dela. Nasprotno: lahko trdimo, da je garač. In ravno tu je zanka! Mnogi duhovniki so se v zadnjem desetletju iztrošili v obnovah cerkva. Pri tem so včasih žrtvovali tako duhovnost kot pastoralo. Neki starejši štajerski župnik je dejal: »Mi smo obnavljali, za nami pa pridejo tisti, ki bodo bolj v pastoralni.« Starejši gorenjski pa pred kratkim: »Ko tako veliko delaš na objektih, izgubiš kontemplacijo.« Presunljiva lucidnost obeh! Toda kakšno je zadoščenje za vse to garanje? Kaj imamo po strateški usmeritvi, ko smo preko arhitekture hoteli obnoviti tudi staro katoliško slavo? Zadoščenja je

vedno manj, saj včerajšnji garači danes v lično obnovljenih cerkvah gledajo vse bolj prazne klopi. To je prej razlog za pobitost.

Vedno močnejša sekularizacija lahko uniči duhovnikova čustva predvsem na ravni vsakdanje pastore. Na primer verouk. Veliko energije porabi za otroke, ki potem po birmi župnijsko okolje množično zapustijo. Včasih je pobirmanski odpad dokaj krut. Še včerajšnji birmanci, s katerimi si kot dolgoletni katehet preživel tudi veliko lepega, na katere si se tudi čustveno navezal, te nekaj tednov po birmi obravnavajo kot nepotrebne, smešne. Zgodi se, da se ob srečanju obrnejo v stran in se vedejo do tebe, kot da si kužen.

Ko pri duhovnikih opazimo vedno manj motivacije za delo z otroki, moramo upoštevati, da je danes delo z otroki vedno naporejše. Zahteva namreč odločne in ustvarjalne prijeme, na katere se starejša generacija duhovnikov ni pripravljala in zanje niti nima moči. Drugo je, da se danes uspešna otroška in mladinska pastorala izvaja v skupini vzgojiteljev, v timske duhu, česar pa slovenski duhovniki spet niso vajeni.

Pastoralno malodušje in napadi na Cerkev

V zadnjih letih se je proticerkvena fronta na Slovenskem spet obnovila. Ker gre za stihijske kampanje, ki nimajo podlage v resničnem stanju, dolgoročnih

sadov proticerkveno agitiranje ne more imeti. Ni namreč res, da je Cerkev grozno bogata in pohlepna na denar; ni res, da ji gre za politično oblast; ni res, da je polna pedofilov. Zaradi lajanja psov se torej karavana ne bo ustavila. Kljub vsemu udarci po Cerkvi ranijo in pustijo sledove, kar gotovo doda svoje k pastoralnemu malodušju.

Strategija napadov se namreč v zadnjem času vedno bolj osredotoča na duhovnike. Če je še pred nekaj leti bil v ospredju zgodovinsko politični spopad med svetno in duhovno oblastjo, je danes vedno bolj v ospredju razkrivanje moralne nevednosti cerkvenih ljudi. Značilen tovrstni manevar je gonja proti namišljenim, domnevnim ali resničnim pedofilskim duhovnikom.

Povprečen slovenski duhovnik se v teh razmerah počuti vedno bolj nadzorovanega. Sumičenje, da je vsak duhovnik pohlepen, dvoličen, izprijen, se v nekaterih krogih širi prek vseh razumnih meja. Socialna mikroklima v duhovnikovem okolju je zato lahko vedno bolj napeta in zastrupljena. Zapiranje vase in v župnišče je razumljiva obrambna reakcija, ki pa je skoraj vedno na škodo pastore.

Duhovniki so čustveno in motivacijsko prizadeti še bolj, ko se napad na Cerkev zgodi njim samim. Pomislimo, kolikokrat se kakšen oče ali mati veroučenca verbalno loti župnika! Včasih je dovolj neskladje v urnikih, drugič disciplinski ukrep, da nadenj »privršijo« starši. Poznamo primere, ko je tovrsten obračun z duhovnikom

prišel na rob fizičnega napada. Ozadja za takšne napade in izpade (strokovno rečeno: za negativne transferje) tičijo v vedno manj vernih ljudeh (Cerkev jim gre na živce) in njihovi vedno večji pedagoški nespretnosti (njihov otrok je »kralj«), toda duhovnika lahko močno zagrenijo in mu ubijejo voljo.

Perspektive

Pritiski na duhovnika bodo v prihodnje še povečani. Družba bo še bolj sekularizirana, ljudstvo še manj verno. Novih duhovnih poklicev, ki bi nadaljevali delo zdajšnje generacije duhovnikov, ni na obzorju. Če pogledamo na Zahod, vidimo, da tudi raznovrstni napadi na Cerkev ne bodo prenehali, ne glede na to, kdo je na oblasti in kdo ima medije v rokah. Zato je napak računati, da bo problem pastoralnega malodušja odpravljen, ko bodo boljše zunajcerkvene, se pravi, svetne in družbene razmere.

Ne glede na zunanje okoliščine lahko pastoralno malodušje pri duhovnikih zaježimo in odpravimo. Naštejmo nekaj smernic, po katerih lahko občutno izboljšamo notranje in osebno stanje:

- gojiti globlje premišljevanje o skrivnosti vere v današnjem času (pravilno razumevanje časa, ljudi in Kristusove Cerkve pomirja in narekuje pravo smer delovanja);

- gojiti molitev in meditacijo v smislu darovanja vseh skrbi, dvomov in trpljenja (molitev še nikoli ni odpovedala);

- vztrajati v duhovniškem bratstvu

PASTORALNO MALODUŠJE PRI DUHOVNIKIH

(posamezni duhovnik mora ves čas čutiti solidarnost sobratov; to je njegovo naravno zaledje);

– živeti v družinskem okolju; gojiti čustveno prijetno primarno socialno mrežo (osamelo in iz socialne mreže izločeno župnišče je strup za duhovnika, ki v njem prebiva);

– načrtno delati z laičnimi sodelavci (Ijudje, ki pomagajo v pastoralni, so vsakdanja opora; ob pomanjkanju duhovnih poklicev bodo nadaljevali duhovnikovo delo; gledati duhovno in pastoralno rast laikov navdušuje);

– tudi za ceno stisnjenih zob se vedno znova učiti timskega dela.

Ponatis iz Cerkev v sedanjem svetu 41/6, 2007

Dušan Jakomin

Nepotrebni prah ob dveh vatikanskih dokumentih

Dva vatikanska dokumenta sta dvignila v medijih veliko prahu: dokument Kongregacije za nauk vere „Odgovori vprašanjem, ki zadevajo nekatere poglede na nauk o Cerkvi“, in „Motu proprio“ Benedikta XVI. o uporabi latinskega jezika v liturgiji. Prvi dokument nosi datum 29. junij 2007, drugi pa 7. julij 2007.

O latinščini v liturgiji

Papeževo pismo, napovedano že leto prej, so nekateri kritizirali že pred izidom.

Kaj pravzaprav vsebuje? Papež dovoli v liturgiji poleg jezika ljudstva tudi latinski jezik oziroma uporabo predkoncilskega rimskega (latinskega) misala. To ne pomeni nastanek novega rimskega obreda, temveč „dvojno uporabo enega in istega obreda.“ Jasno je, da ne gre za nikakršen prelom, marveč le za željo po nadaljevanju in razvoju v liturgiji. Uporaba misala Pavla VI. v jeziki narodov ostaja „normalna“, uporaba starega misala v latinščini pa „izredna“.

V naših župnijah se torej ne bo nič

spremenilo. 40 let je minilo, odkar je stopil v obrede „jezik ljudstva“, dolga je prehojena pot in velika je pridobitev, z veseljem sprejeta, saj je odločno zaznamovala nove čase v Cerkvi.

Liturgični jezik

Krščanstvo ne priznava „svetega jezika“, ker sta pač vsaka beseda in vsak jezik sveta, kadar se obračata na Boga. Univerzalnost Cerkve sloni na univerzalnosti jezika slehernega človeka ali naroda, saj molitev izhaja iz intimnosti vesti ali srca in je namenjena Bogu, ki združuje ves človeški rod.

Gre torej za večjo pozornost klasičnemu jeziku, ki dobiva spet svoje mesto v liturgiji, ne da bi ga postavljali v nasprotje z narodnimi jeziki. Maša v latinskem jeziku ni bila sicer nikoli ukinjena. Latinski jezik torej ni več „izjemen“, postal je „izreden“.

Kdor bi pogledal v misal ali mašno knjigo, ki jo sedaj uporablja duhovnik, bi na zadnjih straneh odkril, da je že od leta 1975 in nato od leta 1992 vključen tudi obrazec latinske maše.

Vemo, da človek najlepše in najraje

moli ali se obrača do Boga v svojem jeziku. Latinski jezik se „nekako vrača“ ne z namenom, da bi ločeval obrede, temveč da bi jih bogatil. Upoštevana je torej tista manjšina v Cerkvi, ki se po svojem kulturnem bogastvu čuti doma v liturgiji z latinskimi izrazom.

Po vsem svetu naj bi okrog 300.000 vernikov in 450 duhovnikov želelo latinski jezik ob milijardi in 200 milijonov katoličanov. Polovica pripada skupini pokojnega izobčenega škofa Lefebvra, ostali so nekateri mladi duhovniki ali udje nekaterih bratovščin oz. viteških redov, ki tudi na ta način iščejo uveljavitve.

Ne moremo pa mimo nekaterih čudnih izjav, kot je mnenje, da se tisti, ki se ogrevajo za latinski obred, štejejo za „rešitelje rimske Cerkve.“ Rešitelji pred čim? Pred koncilom, kateremu je predsedoval rimski škof? Še bolj je presenetljiva izjava: „Zmagali bomo... vsa Cerkev se bo vrnila k nekdanji liturgiji.“ Gotovo ni taka pot sprave in občestva.

V krajih, kjer delujejo take skupine, predvsem v latinski Ameriki, bodo morali krajevni škofje odigrati res občutljivo vlogo.

Msgr. Fellay, Lefebvrov naslednik v vodstvu Bratstva sv. Pija X, je celo izjavil: „Uporaba latinskega misala bo povzročila vojno v cerkvi s posledicami atomske bombe“. To so neprimerne, težke besede.

Papež Benedikt XVI. s svojim dokumentom potrjuje, da je vsak jezik, s katerim se obračamo do Boga, enako

vreden in zaslužen, tako tudi latinski jezik.

Tudi v tem dokumentu vidimo papeško vlogo, kot je zapisano v koncilskem dokumentu *Lumen gentium* ali Kristus je luč narodov: „Rimski škof je kot Petrov naslednik trajno ter vidno počelo in temelj edinosti tako škofov kakor množic vernikov.“ Jasna je njegova skrb za edinost in občestvo v Cerkvi ne samo v prostoru, ampak tudi v času. Papež je tako ravnal, ker je moral ukrepati. Ko bi se še dopuščalo sedanje stanje, bi to lahko vodilo v stalno nerazumevanje ali celo v ločitev.

Neumestne kritike

Koliko nesmiselnih komentarjev je bilo zapisanih in izrečenih na račun tega dokumenta.

Npr. tisti, po katerem je papeževa odločitev velik udarec dialogu, češ vrnila se bo molitev „za perfidne Jude“. Taki pomisleki so nesmisel, sad nevednosti, saj je bila molitev izbrisana že leta 1959.

V dnevniku *Liberazione* si lahko bral, da je „Cerkev vedno bolj oddaljena od ljudi“, v Manifestu, da je „umrla kultura koncila“. Umoril naj bi jo papež.

Nesprejemljiva je tudi trditev, da papež s svojim dokumentom „oddaljuje ljudi od oltarja, se dobrika nostalgicnim polfašistom, udarja po licu koncil, ponižuje svoje prednike, daje duška antisemitizmu z žalitvami Judov.“ Ali je take izjave narekovala velika nevednost ali predvsem želja po zdrahah?

Mnenje

Papeški dokument naj bi približal vodstvu Cerkve naslednike škofa Lefebvra. Oddaljenost te skupine ni samo „v obrambi latinščine“, pač pa ima globlje razloge. V teku so „pogajanja“ s to skupino, a napredujejo zelo počasi, ker papež mora skrbeti za enotnost v Cerkvi.

V župnijah

V župnijah bo ostalo vse tako, kot je bilo do sedaj. Molili bomo v svojem jeziku.

Dokument konkretno predvideva številne možnosti. V župnijah, kjer naj bi bila skupina vernikov navezana na latinsko mašo, naj župnik upošteva njihove želje. Kadar duhovnik mašuje sam, lahko mašuje v latinskem jeziku. Če si nekatere skupnosti želijo mašo v latinskem jeziku, jim župnik lahko ugodí. V župnijah, kjer živi že skupina, ki uporablja latinski jezik, naj župnik to upošteva, tudi ob nedeljah, praznikih ali posebnih priložnostih.

Papež izrecno našteva v svojem dokumentu dvanajst možnosti.

Dokument bo stopil v veljavo 14. sepembra letos (leta 2007, op. ur.).

Razburjenje je torej odveč.

In glede možnosti, da bi se maševalo samo v latinščini, bodimo realni. Koliko duhovnikov je sposobnih ali voljnih danes moliti v latinščini? Ali naj bi kot papige ponavljali besede, ki jih ne razumejo?

Smisel dokumenta

Glavni namen dokumenta je vabilo vernikom, naj jemljejo resno cerkvene brede, naj se v njih oživijo, posebno pri nedeljski maši, naj se jih udeležujejo kot strnjena verska skupnost, ki moli in časti svojega Boga. Maša, posebno nedeljska, je središče liturgičnega dogajanja. Novo rapeževó priporočilo naj pripomore, da bo postala liturgija, posebno nedeljsko srečanje ob oltarju, vedno bolj občutena skupna molitev, ki daje udeležencem zavest in identiteto.

Dokument Kongregacije za verski nauk

Dokument dejansko ponavlja to, kar je bilo že zapisano leta 2000 v dokumentu *Christus Dominus*, še prej pa izjavljeno na koncilu. Torej prav nič novega.

Obsega pet vprašanj:

1. Ali je morda drugi vatikanski koncil spremenil prejšnji (dosedanji) nauk o Cerkvi?

Odgovor: Koncil ga ni spremenil, samo razvil ga je. Poglobil in prikazal je obširneje nauk o Cerkvi.

2. Kako naj razumemo trditev, po kateri Kristusova Cerkev obstaja v katoliški Cerkvi?

Odgovor: Kristus je ustanovil eno samo cerkev kot vidno in duhovno skupnost, ki obstaja in bo obstajala, in v njej so ostali vsi originali po Kristusovi volji. To je edina Cerkev, ki jo priznavamo v veroizpovedi: ena, sveta, katoliška, apostolska. Taka Cerkev

obstaja v katoliški Cerkvi, katero vodi Petrov naslednik in z njim povezani škofje.

3. Zakaj se uporablja izraz „obstaja“ in ne enostavno izraz „je“?

Odgovor: Kristusova Cerkev in sedanja katoliška Cerkev sta ista stvar. Dokument jasneje poudarja, da izven nje obstajajo neštete prvine posvečenja in resnice ter kot darovi Kristusove Cerkve vodijo h katoliškemu zedinjenju. Zato iste Cerkve ali ločene skupnosti imajo svoj pomen in vlogo, čeprav kažejo nekatere pomanjkljivosti v skrivnosti odrešenja. Kristusov Duh se jih poslužuje za dosego odrešenja.

4. Zakaj 2. vatikanski koncil imenuje „Cerkve“ vzhodne Cerkve, ločene od katoliške Cerkve?

Odgovor: Koncil je hotel sprejeti tradicionalno uporabo izraza. Te Cerkve imajo zakramente, duhovništvo in evharistijo, zaradi česar ostajajo še povezane, imenujemo jih tudi Cerkve-sestre. Ločevanje pa je vezano na sprejem Petrovega naslednika.

5. Zakaj Koncilski dokumenti in magisterij ne uporabljajo izraza „Cerkev“ tudi za krščanske skupnosti, ki so nastale po reformi v 16. stoletju?

Odgovor: Ker te skupnosti nimajo apostolskega nasledstva v zakramentu mašniškega posvečenja, jih ne moremo imenovati Cerkve.

Papež je odobril in potrdil te odgovore.

Dokument poudarja dejstvo, da obstaja nadaljevanje med naukom 2. vatikanskega koncila in veliko

tradicijo Cerkve. Koncil pravi, da edina Kristusova Cerkev obstaja v katoliški Cerkvi, katero vodi Petrov naslednik in škofje v občestvu z njim. Izraz „obstaja“, v latinščini „subsistit“, v italijanščini „sussiste“, pomensko ni enak izrazu „je“. Kristusova Cerkev je prisotna in dejavna v ločenih cerkvenih skupnostih, v polni meri pa v katoliški Cerkvi. Kristusova Cerkev obstaja v polnosti v katoliški Cerkvi, v ostalih Cerkvah je veliko elementov posvečenja in resnice. Tudi v njih je Sveti Duh vir odrešenja. Na ta način konciski izraz vabi k večji zavzetosti za zedinjenje Cerkva, predvsem s pravoslavno Cerkvijo.

Drugače je za skupnosti, nastale iz reforme, ker le-te niso ohranile apostolskega nasledstva z zakramentom mašniškega posvečenja. Nimajo torej bistvenega elementa.

Predvsem zadnje čase je opazno bolj potrpežljivo prizadevanje za dialog z Vzhodom. V zadnjih desetletjih je bilo storjenih veliko korakov naprej. Odpravljani sta bili izobčeni po odločitvi Pavla VI. in patriarha Atenagorasa I. Tako prejšnji kot sedanji papež sta podpisala skupne izjave, kar pomeni nadaljnje zблиžanje. Papeži in patriarhi so si izmenjali obiske in darila. Katoliška Cerkev se čuti blizu vzhodni, Pravoslavni Cerkvi, ker ima ta zakramente, apostolsko nasledstvo, duhovništvo in evharistijo. Ostaja sicer še nerešen problem Petrovega nasledstva, kot je bilo že povedano.

Trde in jasne besede, ki naj bi bile izrečene v dokumentu katoliške Cerkve?

NEPOTREBNI PRAH OB DVEH VATIKANSKIH DOKUMENTIH

Sploh ne drži, ker poteka dialog med Cerkvami. Podpisani so bili že skupni dokumenti z evangeličansko Cerkvijo, z odkritim in jasnim prikazom stališč ene in druge strani, kar predstavlja podlago in pogoj za dialog.

Vsebina dokumenta jasno obnavlja katoliški nauk o Cerkvii, ki je različen od protestantskega. A navsezadnje je še vedno več elementov, ki nas združujejo kot tistih, ki nas ločujejo.

Protestantske Cerkve, ki so nastale iz reforme, naj bi torej ne bile Cerkve? Izjava ni nova in ponavlja stališče, ki ga je dosedaj zagovarjala katoliška Cerkev.

Kardinal Kasper, predsednik papeškega Sveta za zedinjenje kristjanov, pravi, da so prav protestantje prosili za jasen ekumenizem. Jasna izpoved lastnega stališča ne omejuje dialoga in ga ne onemogoca, prav nasprotno.

Dokument, nadajljuje Kasper, ne zanika, da so protestantske Cerkve Cerkve, temveč, da niso Cerkve, kakor jih pojmuje katoliška Cerkev. Same evangeličanske Cerkve nočejo biti Cerkve, kakor to pojmuje katoliška

Cerkev. Njihovo pojmovanje Cerkve ni enako pojmovanju katoličanov. Evangeličanski dokument o Službi in posvečenju zatrjuje, da pojmovanje Cerkve in Službe katoliške Cerkve ni podobno protestantskemu. Ponavlja, da so protestantske Cerkve drugačnega značaja.

Pojem Cerkve enostavno ni enak za obe strani. Ne pozabimo tega, kar dokument priznava protestantskim Cerkvam, in sicer, da je Kristus prisoten v njih za odrešenje njihovih vernikov. Dokument, zaključil Kasper, ne predstavlja koraka nazaj. Primerjava medsebojnih dosežkov nam narekuje, naj si vedno bolj prizadevamo za razčiščenje ekumenskih vprašanj, ki so pred nami. Razlike naj imajo jasne obrise in te naj spodbujajo in vabijo k nadaljevanju vedrega dialoga med katoliško in Protestantsko Cerkvijo.

Ne gre torej za zaprtost, temveč za nujnost, da dobijo problemi jasen okvir in da se na podlagi te jasnosti nadaljuje dialog. Tako se stvari dejansko dogajajo.

Ponatis iz Našega vestnika, Trst avgust 2007.

Branko Melink, prof, župnik v Kobaridu

Ob zamujeni stoletnici smrti

Gregorčičev križev pot

Simon Gregorščik oziroma Gregoršček. Tako se je novi kaplan jeseni leta gospodovega 1868 prvih nekajkrat podpisal v kobariško krstno in pogrebno knjigo. Kdo stoji za tem podpisom in krajem, ki ga je v letu smrti pravkar omenjenega 1906 obšla železnica, letos, sto let pozneje pa ga bo v novembru, sicer v manjšem loku, pa vendar le, obšla tudi cesta? Še vedno velja: če hočeš razumeti pesnika, moraš poznati njegov rojstni kraj.

Najboljši poznavalec življenja in dela Simona Gregorčiča (tako se je duhovnik in pesnik tudi sam pozneje podpisoval) France Koblar (1889-1975) sklene prvi del svoje istoimenske monografije (izšla 1962) z ugotovitvijo, da naš Simon ni bil Simon apostol, ampak Simon iz Cirene. Opre se na droben zapis, ki so ga našli med pesnikovimi delovnimi papirji. Hrani ga NUK v Ljubljani kot ms 614, štev. 40.

Glasi se: "Simon Cirenejec in jaz! sva prisiljena nositi Kristusov križ!" To, po čemer nam je Simon Gregorčič tako blizu (po njem je bila poimenovana tudi partizanska brigada in osnovna šola), je neka prvinska tragika: neboljnost

in nedolžnost človeka, ki trpi, ne da bi bil kriv, in si sam ne ve in ne zna pomagati. Vse, kar ima, so le spomini na srečna otroška leta in hrepenenje po nedosegljivem.

Postaje na Gregorčičevi življenjski poti so štiri, če upoštevamo dvakratno bivanje v Gorici – dijaška in zadnja tri leta življenja – pet: najprej nekaj manj kot pet let trajajoča romantika prve službe v Kobaridu, nedaleč od rodnega Vrsna (Vrhna), potem realizem dokončnega slovesa od planinskega raja in dobrih osem let naporenega dela v Rihenberku (Braniku), prihod v prividno srečo, dejansko skoraj dvajset let trajajočo bedo "poeta-kmeta" na Gradišču pri Prvačini, in končno vedno bolj jasno spoznanje zadnjih treh let v Gorici, da se mu življenje izteka in da obstajajo nerazdružljiva nasprotja, ki jih na tem svetu ni mogoče odpraviti ter da je trpljenje smiselno in odrešujoče.

Pojdimo na začetek: čeprav je pobuda, da bi nadarjeni otrok "šel za gospoda", prišla s strani duhovnika-sorodnika, čeprav je bila to goreča želja tihe in v življenju preizkušene matere osmerih otrok (otročstvo je preživela kot sirota,

Simon je izrecno ne omenja), bi bilo napak reči, da je pesnik postal duhovnik zgolj na materino željo. Visoki ideali so postali zgodnje hrepenenje pesniške duše; seveda ni mogoče trditi, da so bili povsem prečiščeni. Biti duhovnik je med preprostim ljudstvom že stoletja pomenilo čast in tudi določen družbeni ugled. Na drugi strani pa nikakor ne smemo zaobiti ali zanemariti dejstva, da so se stari predkrščanski običaji tudi na Kobariškem še dolgo obdržali. Zdi se, da se je Gregorčič poslavljajal od otroškega skladnega, a v bistvu poganškega pojmovanega sveta, ravno v kobariških kaplanskih letih. Vse dotlej mu je krščanstvo omogočalo dodatno zavarovanost v na videz nenačetem svetu.

Kot odraz Gregorčičevega mladostnega idealizma in volje biti izjemno osebno udeležen pri dopolnjevanju prej kot pri odreševanju sveta bi iz njegovih bogoslovskih let navedel dvoje posebej zgovornih pesniških besedil. Prvo je objavil dvajsetleten: Mojo srčno kri škropite. Pesem je otroško igriva – a opraviti imamo s krvjo – kot da se vračamo k prastaremu obrednemu žrtvovanju. Človek se nehote zdrzne in vpraša: otrok, mar veš, kaj govoriš? Vemo, da je življenje pozneje njegovo naročilo vzelo dokaj zares – a pesnik se je na moč branil. In prav v tem je čar tega besedila in moč vse Gregorčičeve poezije.

Po poznejših etnoloških ugotovitvah Milka Matičetovega si je Gregorčič verjetno motiv za to pesem sposodil

iz nekdanj tudi na slovenskem zahodu razširjene ljudske legendarne pesmi: Sejanje Jezusove krvi. Iz Jezusove krvi, ki jo je sejal sam apostol Janez, sta zrasli pšenica in vinska trta – tvar za Evharistijo. Gregorčič je napravil drzno vzporednico: tipično katoliški ljudski motiv je na temeljni pomenski ravnini profaniral in ga (najbrž po Prešernovem zgledu v Sonetnem vencu obrnil nase: pesmi, porojene za ceno njegove lastne krvi, bodo ogrele srca mladih in razplamtele novo vnemo za dom in rod.

Dom(ovina) in narod(nost) sta tu, podobno kot tudi v drugih Gregorčičevih domoljubnih pesmih: Znamenje, Eno devo le bom ljubil, brez vsakih konkretnih oznak in privzameta funkcijo idealitete – absolutne vrednote, ki naj bi bila deleženje pri Božanskem ali pa že kar nadomestek zanj.

Drugo značilno pesem Daritev je pesnik, tedaj še bogoslovec, napisal dve leti pozneje prijatelju Francu Smrekarju kot novomašno prigodnico. Najbrž ne bomo veliko zgrešili, če jo obravnavamo kot Gregorčičev življenjski program, saj je tudi njega od nove maše ločilo le še leto dni. Teoretično, a prepričljivo strnjeno, povzame bistveno držo krščanskega in duhovniškega življenja, ki naj bo v zavestnem in pristrčnem darovanju Bogu, bolj vsakdanje povedano, v službi bližnjemu in življenju za druge. Ni odveč spomniti se, da je Jezus Kristus najprej trideset let opravljal odrešilno daritev svojega življenja nebeškemu Očetu na oltarju srca in jo je potem dopolnil na oltarju križa. Tako je postalo “meso

stožer odrešenja” (caro salutis cardo, Tetulijan).

Seveda še tako intenzivno prizadevanje, niti kri, še manj pesem, ne morejo odrešiti človeka in sveta. Toda, gledano globlje, gre pri obeh besedilih za isto hotenje: biti hrana drugim, dajati njihovemu življenju večjo polnost in smisel – biti udeležen pri Božji, Kristusovi skrivnosti, pri Življenju samem. Tega pa človek, tudi duhovnik, ne zmore iz sebe, ampak le v kolikor je prevodnik Božjega. Človek sicer ne more biti neomejeno radodaren. Najpretrsljivejše so tiste Gregorčičeve izpovedi, za katerimi se skriva dramatičen boj med starim človekom, ki si želi nazaj v izgubljeni raj, a zaman išče pot, ker je ukrivljen vase, v svojo sebičnost, ter novim človekom, ki ga oblikuje Kristus kot težko dosegljivi vzor in ga preko daritve usmerja k Bogu in bližnjemu.

Najboljše Gregorčičeve pesmi so sad krščanskega in duhovniškega idealizma, ki je bil cepljen na otožno in čustveno naravo, katero je pesnik podedoval po materi. Največjo osamljenost in občutje nemoči pred življenjsko nalogo razodevajo pesmi V celici, Ujetega ptiča tožba, Lastovkam, Človeka nikar. Vsa spoznanja o neskladju med ideali in stvarnostjo, med objektivnim stanjem in subjektivno resničnostjo je strnil v napačno razumljeno, a mnogopovedno pesem Moj črni plašč.

Mogoče jo je razumeti kot logičen sklep: čim slabše je dejansko stanje, tem bolj je duhovnik potreben. Brez

upanja in vzorov ni mogoče živeti. Tudi spomin na upanje, ki je bilo ogoljufano, je še vedno upanje in vzor. Spominjanje je končno znamenje trajne Božje pričujočnosti. Če človek malodušno popusti v prizadevanju in izgubi vero v ideale, postane star. V pesmi Vzori pravi Gregorčič, da “iz luči večne so rojeni”, toda “vsak vzor sveti gor, kjer je njegov izvor.” Sebično za druge, topo srce je prikrajšano za samouresničenje in doživljenje razkošja bivanja.

V pesmi Zakaj srce si tako ustvaril uvideva, da je prav v sposobnosti občutenja velikega razpona in tragike človekovega življenja pesnikova veličina. Kakor svetopisemskemu Jobu mu postane žal, ker si je drznil misliti o Bogu, da je samodržec. Prosi ga, naj mu to odpusti. Večina ljudi, ki je pesnika poznala, je menila, da je bil po naravi vesel, a obenem zelo občutljiv človek. Kako gre to dvoje skupaj, lahko vsaj približno slutimo. Bolehnost je depresivna stanja še pospeševala. Zgodilo se je, da tudi po več mesecev ni mogel delati. Še ne štiridesetleten je bil prisiljen zaprositi za upokojitev. Na Gradišču se je začel zapirati, vendar je kmalu spoznal, da to ni prava rešitev.

Slehnemu človeku je v življenju dana možnost (Kupa življenja), da doživlja “boli pekla”, “veselje neba” in pogosto “vse vmes.” Na poseben način to doživlja pesnik in duhovnik. Prešeren je odločen: “Kako bit hočeš poet in ti pretežko je v prsih nosit al’ pekel al’ nebo?”

GREGORČIČEV KRIŽEV POT

Pesmi Daritev, Slovo in naročilo, Življenje ni praznik, Sveta odkletev, Oljki, Mavrica, Naš čolnič otmimo spričujejo, da so pesniku vzori dovolj jasno svetili na življensko pot. V pesmih Ne tožim, Sam, Kljubuj usodi, Izgubljeni raj pove to celo na protisloven način. Toda, kje najti moč za vseživljenjsko vztrajanje?

Na dvanajsti postaji svojega življenja je prejel milost, da je zmogel z vsem srcem poljubiti križ. A s tem smo že pri njegovem pesniškem nasledniku Srečku Kosovelu: "Veliko moraš pretrpeti, da to spoznanje pridobiš..." – in pred obzorjem večnosti.

Ti pa, Simon, ostajaš za nas Simon Gregorčič.

Ponatis iz Našega vestnika, Trst, november 2006.

Matjaž Rustja

400-letnica prvega italijansko-slovenskega slovarja

Prva slovenska “katoliška knjiga” je nastala na robu narodnega ozemlja, tam, kjer previsne skale nad Jadranom pojejo o Lepi Vidi.

V Devinu je namreč nekaj let deloval redovnik, servit Alasia da Sommaripa, ki je dal leta 1607 v Vidmu tiskati *Vocabolario Italiano e Schiavo*.

Prvi italijansko-slovenski slovar je tudi edini slovenski tekst, ki ga je izdal znani videmski tiskar Giovanni Battista Natolini.

Alasia da Sommaripa je bil doma iz Piemonta, kjer se je rodil leta 1578 (po nekaterih virih 1579) v kraju Sommariva del Bosco pri Alessandrii. Bil je iz ugledne plemiške družine, katere predniki so se izkazali predvsem na vojaškem področju (Sommariva je bila namreč že od sredine srednjega veka pomembna utrjena postojanka zaveznikov družine Savoia), izbral pa je pot služenja Bogu in bližnjemu.

Leta 1596 je stopil v servitski red, ki je v Sommarivi del Bosco domoval že od leta 1480 in je premogel velik samostan ter cerkev, posvečeno Materi

Božji. Vse do njegove ukinitve leta 1802 v času Napoleonovih reform je red servitov v Sommarivi in v krajevni širši okolici odigral odlično versko vlogo (cerkev Matere Božje je postala celo druga župnijska cerkev v Sommarivi), trajno sled pa so serviti pustili tudi na umetniškem in kulturnem področju.

Alasia da Sommaripa je bil posvečen v diakona leta 1601, še pred tem pa je svoje študije poglobljal v Rimu. V večnem mestu je spoznal devinskega grofa Raimonda VI. della Torre Valsassina, ki ga je povabil v Devin.

Še pred mašniškim posvečenjem so ga predstojniki servitskega reda poslali na njegovo prvo služenje v Devin, da bi v tej slovenski vasi zgradil samostan, vodil novo redovno skupnost in ne nazadnje, da bi v samostanu zaživela šola, ki bi kljubovala prodiranju nove protestantske vere.

Fra Gregorio je pel svojo novo mašo leta 1602 v Devinu, kjer je bil do odhoda tudi gvardijan samostana. V takrat čisto slovenskem okolju se je fra Gregorio kaj kmalu naučil njemu do

tedaj tujega jezika, ki ga je spoznaval med ljudmi in tudi na gradu pri grofovem sinu msgr. Matiji. Ta podatek je še posebno zanimiv, ker potrjuje, da je bila slovenščina v preteklih stoletjih tudi jezik aristokracije. Po nekaterih podatkih je fra Gregorio ostal v naših krajih do leta 1612, po vsej verjetnosti pa je Devin zapustil že leta 1608, ko je bil imenovan za opata v rojstni Sommarivi. Vodilno funkcijo je opravljal do leta 1616, ko je odšel v Rim, da bi zasedel eno vodilnih mest servitskega reda. Od septembra 1621 do marca 1623 je deloval v Firencah, od marca do julija 1624 pa v Genovi. Leta 1624 ga je v Rim poklical najvišji predstojnik reda, ki mu je bil fra Gregorio tajnik. Umril je leta 1626 v Rimu, star 47 let.

Po razpoložljivih dokumentih ni fra Gregorio po svojem odhodu iz Devina več vzdrževal nobenih stikov s Slovenci. Pisal je v italijanščini in latinščini ter izdal vrsto nabožnih in zgodovinskih knjig.

Navajamo le nekatere: *Navis Religionis Servorum* (Benetke, 1604), *Alfabeto historico che con vivi esempi di chi ha servito Dio, insegna a ciascuno la via del Paradiso...* (Firence, 1622), *Catalogus omnium coenobiorum et sacrarum aedium Ordinis Servorum* (Bologna, 1624), *Esercizi spirituali della Congregazione de' sette Dolori* (Rim, 1625), *Tabulae tres chronographicae Religionis Servorum* (Florence, 1621), *Vita della Serva di Dio Sara Galli sanese*, *Vita del P. Angilo M. Montorsoli*, *Esercizio quotidiano per*

stare tutto giorno alla presenza di Dio in Catalogo dei Capitani, Alferi e Sergenti di Sommariva del Bosco ch'hanno fiorito dall'a. 1550 fino al presente (Carmagnola, 1612).

Ta zgodovinska knjiga o vojaških in političnih dogodkih v rojstnem kraju je doživela ponatis leta 1903 v Rimu.

Alasijev slovar je torej nastajal v burnih časih slovenske reformacije in protireformacije, ko je bila bitka za pravo vero obenem tudi zmaga enotnega slovenskega knjižnega jezika in pravopisa. Reformacija je postavila temelje slovenski pisani besedi, izpolnila je osnovno kulturno poslanstvo naroda brez svoje države in čeprav je reformacijo na Slovenskem zatrla protireformacija, slednja ni znala stopiti na sorodno pot, ni imela namreč programske knjižne dejavnosti.

Ob robu tega dogajanja zaseda edinstveno mesto zanimiv poskus Alasia da Sommaripa. Delo je nastalo iz praktičnih potreb in ni odraz jezikovnega ali knjižnega sporočila slovenskih protestantov.

S Slovarjem je redovnik hotel pomagati tujim duhovnikom, ki so delovali med Slovenci, pa tudi koristiti slovenskemu narodu v stvari, ki se njega tiče (tako je poudaril v uvodnih besedah).

Knjižica ni torej le slovar, ampak tudi slovnica, ki obsega v italijanščini razpravo o slovenski sklanjatvi, primere za spregatev vzporedno z latinskimi zgledi, svojilne pridevnike in glavne števnike.

Po morfologiji sledijo italijansko-slovenski slovar, ki ima 2.633 gesel, uvodni obrazci za branje nedeljskih evangelijev in obrazci za začetek in konec pridige, nekaj besedil za pouk kateheze, pet ljudskih cerkvenih pesmi in slovenski pogovori za najbolj običajne potrebe, s katerimi se srečuje popotnik v tuji deželi.

V uvodu žepnega slovarja (93 x 65 mm) je Alasia poudaril, da je *slovenski jezik med ljudskimi jeziki največji in najbolj razširjen, ker ga govorijo od Jadranskega do Severnega morja*. Sam pa je bil glede jezika zelo ozek in krajevno omejen, saj je izbral in uporabljal le devinsko narečje, ki pa ima sicer nekaj kraških in goriških primesi. Zanimaril je torej tradicijo, ki so jo ustvarili protestanti. Niti v pisavi se ni držal smernic protestantske pomladi, čeprav je poznal vsaj Megiserjev slovar.

Nemški šolnik, jezikoslovec in zgodovinpisec Hieronim Megiser, sicer rojen leta 1554 v Stuttgartu, je bil velik prijatelj slovenskih protestantskih piscev, služboval je tudi na Fužinah pri Ljubljani in v Celovcu, bil pa je med

prvimi, ki je imel slovenščino v dveh slovarjih za enakovredno nemščini, latinščini in italijanščini (*Dictionarium quatuor linguarum, 1592*).

Alasia da Sommaripa torej ni sledil Megiserjevi tradiciji in je prevzel italijansko grafiko. Morda tiči razlog za tako odločitev v Alasijeve protireformacijski vnemi.

Za Cerkev je p. Gregorij torej pripravil priročnik za vsakdanje delo, dal pa je tudi zagona jezikoslovju v 17. in 18. stoletju. Ker pa je delo nastalo mimo protireformacijskih tokov, ni ustvarilo kontinuitete in ni doživelo pravega odmeva, tudi zaradi uporabe italijanskih črk.

Priročnik bi torej prav gotovo šel v pozabo, ko bi ga ne iztaknil Jernej Kopitar in ga na Dunaju odkupil na dražbi za mecena Žigo Zoisa. Po baronovi smrti je dragoceni izvod hranila Licejska knjižnica v Ljubljani, danes pa je v Narodni in univerzitetni knjižnici. Do danes je to edini znani izvod.

Leta 1979 je Mladinska knjiga izdala ponatis v zbirki *Monumenta litterarum slovenicarum*, leta 1993 pa je izšel faksimile.

Ponatis iz Našega vestnika, marec 2007.

Božja stvaritev ženske

Ženskemu rodu ob spomladanskih praznikih

“Zakaj pa se ukvarjaš s tem tako dolgo?” ga je vprašal angel, ki se je na hitro oglasil v njegovi delavnici. Bog je odgovoril: “Si morda videl navodila za sestavo? Biti mora pralna, ne sme biti plastična, imeti mora več kot 200 gibljivih delov, ki jih je mogoče zamenjati. Njeno telo mora brezhibno delovati, tudi če se hrani samo z majhnimi prigrizki in pije dietno kolo. Imeti mora naročje, v katerem lahko sedijo tudi štirje otroci hkrati. Njen poljub mora ozdraviti vse, od odgrnjenih kolen do strtega srca. In za vse številne naloge, ki jih mora opraviti, ima na voljo – poglej paket – le dve roki.” Angel je osupnil, ko je slišal, kaj vse zahtevajo navodila za sestavo: “Le dve roki. In to pri standardnem modelu? To je daleč preveč dela za en dan, dokončaj jo jutri”. “Ne, ne bom,” je pripomnil Bog, “zdaj skoraj zaključujem to svojo stvaritev, ki mi je prirasla k srcu, da se nočem ustaviti. Zna se že sama zdraviti in lahko dela osemnajst ur na dan.” Angel se je približal in se dotaknil ženske. “Toda, Bog, naredil si jo tako mehko!” “Res je mehka,” se je strinjal Bog, toda naredil sem jo tudi trdno. Nimaš pojma, kaj vse zna pretrpeti in kaj vse zna doseči. “Bo znala misliti?” je vprašal angel.

“Ne le to,” je odvrnil Bog. “Znala bo tudi preceniti in se pogajati, odločati in se zavzemati...” Angel, ki je v tistem

trenutku nekaj opazil, je stegnil roko in se dotaknil ženskega lica. “Ojoj, mislim, da pušča. Saj sem ti rekel, da je dela več kot za en dan.” “Nič ne pušča”, se je pomenljivo nasmehnil Bog. “To je solza.” “Čemu pa služi solza”, je vprašal angel. Bog je potrpežljivo odgovoril: “S solzo lahko izrazi svoje veselje, bolečino, skrb, razočaranje, ljubezen, osamljenost, žalost in ponos.” Angel je bil naravnost očaran. “Bog, ti si genij, na vse si pomislil. To, kar si storil, je občudovanja vredno. Ženska je osupljiva.” To neizpodbitno drži. Ženske so močne, prenašajo stiske in težka bremena. Borijo se za to, v kar verjamejo, in se zoperstavljajo krivici.

Ne sprejemajo zavrnitve, če menijo, da obstaja tudi boljši odgovor. Vsemu se odpovedujejo, da skrbе za svoje družine. Močne so tudi takrat, kadar menijo, da ni nobenega izhoda več. Vedo, da poljub in objem zdravita strta srca. Prinašajo veselje, ljubezen in upanje, gojijo sočutje in živijo za ideale.

Ženske ostajajo v vseh oblikah, velikostih in barvah. In če jih ne bi Bog sestavljal v naturah, bi bile popolne. Tako pa se mu je v njegovo stvaritev vendarle prikradla napaka: ženske pogosto pozabljajo, kolikšna je njihova resnična vrednost.

Ponatis iz Našega vestnika , Trst, Oktober 2005

Izvelek iz pravil društva

7. člen: Naloge društva so:

1. vzpodbujati člane k osebnemu in skupinskemu študiju perečih družbenih vprašanj v krščanskem duhu,
2. prirejati predavanja, seminarje in pogovore za člane društva, za ostale pa v skladu z veljavnimi predpisi in v okviru dejavnosti društva,
3. organizirati posvetovanja o posameznih vprašanjih s področja dejavnosti društva,
4. organizirati posebne tečaje za stalno izobraževanje,
5. izdajati društvene publikacije v skladu z veljavnimi predpisi in posredno ali neposredno sodelovati pri drugih javnih občilih,
6. objavljati svoja stališča k aktualnim vprašanjem,
7. povezovati svoje člane s prirejanjem družabnih srečanj, izletov in drugih oblik medsebojnega spoznavanja,
8. sodelovati s podobnimi organizacijami doma in po svetu.

Društvo Slovenski katoliški izobraženci (SKI) je član mednarodne organizacije **Pax Romana**, ki ima svetovalni status pri Združenih narodih v New Yorku, Genevi in na Dunaju pa tudi pri UNESCO v Parizu.

Pax Pomana, in z njo SKI, si prizadeva izražati moderno kulturo v luči krščanske vere z naslednjimi cilji:

- s filozofskimi, znanstvenimi in tehnološkimi prispevki sodelovati v dialogu, da bi ugotovili, kako bi bolje izrazili krščansko vero v okviru današnje kulture in kako bi obogatili kulturo z bogastvom verovanja,
- kritično analizirati glavne ideje in mite, da bi napredovali k svobodnejši, odprtejši in tolerantnejši družbi,
- prispevati k razvoju pravičnosti, svoboščin, človekovih pravic in pravic narodov s ciljem ustvariti mir,
- pospeševati teološko ustvarjalnost ob upoštevanju posebne pristojnosti poklicnih teologov,
- pomagati kritičnim skupinam kristjanov pri usklajevanju njihove zvestobe evangeliju in intelektualne ter moralne odgovornosti,
- pospešiti sodelovanje in dialog tako med skupnostmi različnih verskih tradicij kot tudi med verujočimi in neverujočimi,
- vzpodbuditi kulturne stike, ki temeljijo na spoštovanju različnosti, odpravi nadvlade in diskriminacije ter na priznavanju pluralizma krščanskih občeštev.

VSEBINA

Freance Cvelbar

ŽIVIMO V VELIKIH ČASIH!

Joseph Ratzinger

SPE SALVI - REŠENI V UPANJU (ODLOMEK)

(Zakaj so iz cerkva odstranili napis "REŠI SVOJO DUŠO?")

Alojz Rebula

KJE SMO BILI? KJE SMO? KAM GREMO?

Branko Cestnik

PASTORALNO MALODUŠJE PRI DUHOVNIKIH

Dušan Jakomin

NEPOTREBNI PRAH OB DVEH VATIKANSKIH DOKUMENTIH

Branko Melink

GREGORČIČEV KRIŽEV POT

Matjaž Rustja

400-LETNICA ITALJANSKO-SLOVENSKEGA SLOVARJA

BOŽJA STVARITEV ŽENSKE